

INIMÕIGUSED KAITSEVÄES 2013-2014

Lisa A. Inimõigused kaitseväes

Kaitseväeteenistuse seaduse § 49:

- (1) Ajateenija põhiõigusi ja -vabadusi võib piirata seaduses sätestatud juhtudel.
- (2) Ajateenija on ajateenistuse kestel kohustatud viibima ajateenistuskohas või teenistuse huvides muus ülema määratud asukohas. Kaitseväge väljaõppe eeskirjast või õppekavast lähtudes võib ajateenistuskoha ülem või sõjaväelist väljaõpet läbiviiv tegevväelasest ülem ohutusnõudeid järgides seada ajateenija sõjaväelisel väljaõppel olukorda, mis tinglikult vastab sõjaajal toimuvale lahingutegevusele.
- (3) Ajateenija on kohustatud ajateenistuses olles järgima Kaitseväes kehtivaid õigusakte.
- (4) Ajateenija peab olema korrektse välimusega ja täitma isikliku hügieeni nõudeid. Kaitseväge juhataja võib seada piiranguid ajateenija välimusele, kui see on vajalik väljaõppe huvides või ohutuse tagamiseks.
- (5) Isiklike side- ja elektroonikavahendite kasutamine on ajateenijale lubatud, kui see ei sea ohtu teda ega teisi isikuid ja ei takista sõjaväelise väljaõppe läbiviimist ega teenistusülesannete täitmist. Ajateenija ei tohi tegevväelasest ülema loata teha Kaitseväge territooriumil salvestisi, mis annavad teavet riigi kaitsevõime või julgeoleku kohta. Muude isiklike asjade kasutamine ei tohi takistada teenistusülesannete täitmist ja seada ohtu teisi isikuid.
- (6) Ajateenistuses on keelatud asjad, mis ohustavad inimese julgeolekut, sobivad vara kahjustamiseks või võivad ohustada Kaitseväge julgeolekut.
- (7) Tegevväelane võib ajateenija ajateenistuskoha ülema käsul vaadata läbi ajateenija isiklikud asjad ja võtta hoiule ajateenistuses keelatud asjad.
- (8) Hoiule ei võeta asju, mille omamine on seadusega keelatud. Keelatud asjade leidmisest teavitatakse pädevat ametiasutust.

(9) Käesoleva paragrahvi lõike 7 alusel hoiulevõetud asjade kohta koostab hoiulevõtja akti, tehes samas ajateenijale ettepaneku saata need ajateenija kulul viimase nimetatud adressaadile. Kui ajateenija sellega ei nõustu, on Kaitseväel kohustus võtta asjad hoiule kuni ajateenija vabastamiseni ajateenistusest.

(10) Põhjendatud juhul võib ajateenistuskoha ülem või tema volitatud tegevväelane lubada ajateenijal toimetada käesoleva paragrahvi lõike 7 alusel hoiulevõetud asjad tema puhkuse või kokkusaamise ajal ajateenistuskoha territooriumilt välja, mille kohta koostab tegevväelane akti. Kiiresti riknevaid asju hoiule ei võeta ja nende hävitamine toimub ajateenistuskoha ülema käsul Kaitseväe kulul. Hävitamise kohta koostab tegevväelane akti.

(11) Ajateenistuses nõutavate dokumentide ja keelatud asjade loetelu, ajateenistuses keelatud asjade hoidmise, tagastamise ja hävitamise korra ning hävitamisakti vormi kehtestab kaitseminister määrusega.

Põhiseaduse sätted, mis reguleerivad kaitseväelaste õigusi ja kohustusi:

§ 124. Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduse sätestatud alustel ja korras.

Usulistel või kõlbelistel põhjustel kaitseväeteenistusest keelduja on kohustatud läbi tegema asendusteenistuse seaduses ettenähtud korras.

Kui seadus ei näe teenistuse erilaadi huvides ette teisiti, on kaitseväes ja asendusteenistuses olevatel isikutel kõik põhiseaduslikud õigused, vabadused ja kohustused.

Piirata ei tohi põhiseaduse §-des 8 lõiked 3 ja 4, 11-18, 20 lõige 3, 21-28, 32, 33, 36-43, 44 lõiked 1 ja 2 ning 49-51 ettenähtud õigusi ja vabadusi. Kaitseväes ja asendusteenistuses olevate isikute õigusliku seisundi sätestab seadus.

§ 8. lõiked 3 ja 4 on järgmised:

Kellelki ei tohi võtta sünniga omandatud Eesti kodakondsust.

Kellelki ei tohi veendumuse pärast võtta Eesti kodakondsust.

§ 12. Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.

Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.

§ 13. Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Eesti riik kaitseb oma kodanikke ka välismaal. Seadus kaitseb igaühte riigivõimu omavoli eest.

§ 14. Õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus.

§ 15. Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toiminguga põhiseadusevastaseks tunnistamist.

Kohus järgib põhiseadust ja tunnistab põhiseadusevastaseks mis tahes seaduse, muu õigusakti või toimingut, mis rikub põhiseaduses sätestatud õigusi ja vabadusi või on muul viisil põhiseadusega vastuolus.

§ 16. Igaühel on õigus elule. Seda õigust kaitseb seadus. Meelevaldselt ei tohi kellelki elu võtta.

§ 17. Kellegi au ega head nime ei tohi teotada.

§ 18. Kedagi ei tohi piinata, julmalt või väärikut alandavalt kohelda ega karistada.

Kedagi ei tohi tema vaba tahte vastaselt allutada meditsiini- ega teaduskatsetele.

§ 20. Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatussele.

Vabaduse võib võtta ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras:

3) kuriteo või haldusõiguserikkumise ärahoidmiseks, sellises õiguserikkumises põhjendatult kahtlustatava toimetamiseks pädeva riigivõimu ette või tema pakkumiseku vältimiseks;

§ 21. Igaühel, kellel on võetud vabadus, teatatakse viivitamatult talle arusaadavas keeles ja viisil vabaduse võtmise põhjus ja tema õigused ning antakse võimalus teatada vabaduse võtmisest oma lähedastele. Kuriteos kahtlustatavale antakse viivitamatult ka võimalus valida endale kaitsja ja kohtuda temaga. Kuriteos kahtlustatava õigust teatada vabaduse võtmisest

oma lähedastele võib piirata ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides.

Kedagi ei tohi vahi all pidada üle neljakümne kaheksa tunni ilma kohtu sellekohase loata. Kohtu otsus teatatakse vahistatule viivitamatult talle arusaadavas keeles ja viisil.

§ 22. Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistetv kohtuotsus.

Keegi ei ole kriminaalmenetluses kohustatud oma süütust tõendama.

Kedagi ei tohi sundida tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu.

§ 23. Kedagi ei tohi süüdi mõista teo eest, kui seda tegu ei tunnista kuriteoks seadus, mis oli jõus teo toimepanemise ajal.

Kellelegi ei tohi mõista raskemat karistust kui see, mida võinuks talle mõista õiguserikkumise toimepanemise ajal. Kui seadus sätestab pärast õiguserikkumise toimepanemist kergema karistuse, kohaldatakse kergemat karistust.

Kedagi ei tohi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda vastavalt seadusele on mõistetud lõplikult süüdi või õigeks.

§ 24. Kedagi ei tohi tema vaba tahte vastaselt üle viia seadusega määratud kohtu alluvusest teise kohtu alluvusse.

Igaühel on õigus olla oma kohtuasja arutamise juures.

Kohtuistungid on avalikud. Kohus võib seaduses sätestatud juhtudel ja korras oma istungi või osa sellest kuulutada kinniseks riigi- või ärisaladuse, kõlbluse või inimeste perekonna- ja eraelu kaitseks või kui seda nõuavad alaealise, kannatanu või õigusemõistmise huvid.

Kohtuotsus kuulutatakse avalikult, välja arvatud juhud, kui alaealise, abielupoole või kannatanu huvid nõuavad teisiti.

Igaühel on õigus tema kohta tehtud kohtu otsuse peale seadusega sätestatud korras edasi kaevata kõrgemalseisvale kohtule.

§ 25. Igaühel on õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele.

§ 26. Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusel. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

§ 27. Perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. Abikaasad on võrdõiguslikud.

Vanematel on õigus ja kohustus kasvatada oma lapsi ja hoolitseda nende eest.

Seadus sätestab vanemate ja laste kaitse.

Perekond on kohustatud hoolitsema oma abivajavate liikmete eest.

§ 28. Igaühel on õigus tervise kaitsele.

Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul.

Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet.

Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.

32. Igaühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igaühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus.

Igaühel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Kitsendused sätestab seadus. Omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt.

Seadus võib üldistes huvides sätestada vara liigid, mida tohivad Eestis omandada ainult Eesti kodanikud, mõnda liiki juriidilised isikud, kohalikud omavalitsused või Eesti riik.

Pärimisõigus on tagatud.

§ 33. Kodu on puutumatu. Ei tohi tungida kellegi eluruumi, valdusse ega töökohta ega neid ka läbi otsida, välja arvatud seadusega sätestatud juhtudel ja korras avaliku korra, tervise või teiste

inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks või tõe väljaselgitamiseks kriminaalmenetluses.

§ 36. Ühtki Eesti kodanikku ei tohi Eestist välja saata ega takistada Eestisse asumast. Ühtki Eesti kodanikku ei tohi välisriigile välja anda muidu, kui välislepingus ettenähtud juhtudel ning vastavas lepingus ja seaduses sätestatud korras. Väljaandmise otsustab Vabariigi Valitsus. Igal väljaantaval on õigus vaidlustada väljaandmine Eesti kohtus.

Igal eestlasel on õigus asuda Eestisse.

§ 37. Igaühel on õigus haridusele. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppemaksuta.

Et teha haridus kättesaadavaks, peavad riik ja kohalikud omavalitsused ülal vajalikul arvul õppeasutusi. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muid õppeasutusi, sealhulgas erakoole. Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel.

Igaühel on õigus saada eestikeelset õpetust. Õppekeele vähemusrahvuse õppeasutuses valib õppeasutus.

Hariduse andmine on riigi järelevalve all.

§ 38. Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad. Ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed.

§ 39. Autoril on võõrandamatu õigus oma loomingule. Riik kaitseb autori õigusi.

§ 40. Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus.

Kuulumine kirikutesse ja usuühingutesse on vaba. Riigikirikut ei ole.

Igaühel on vabadus nii üksinda kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt täita usutalitusi, kui see ei kahjusta avalikku korda, tervist ega kõlblust.

§ 41. Igaühel on õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele. Kedagi ei tohi sundida neid muutma.

Veendumustega ei saa vabandada õiguserikkumist.

Kedagi ei saa veendumuste pärast võtta õiguslikule vastutusele.

§ 42. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi Eesti kodaniku vaba tahte vastaselt koguda ega talletada andmeid tema veendumuste kohta.

§ 43. Igaühel on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele. Erandeid võib kohtu loal teha kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks seadusega sätestatud juhtudel ja korras.

§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Kõik riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud on kohustatud seaduses sätestatud korras andma Eesti kodanikule tema nõudel informatsiooni oma tegevuse kohta, välja arvatud andmed, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja eranditult asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed.

Eesti kodanikul on õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. Seaduse alusel võib seda õigust piirata teiste inimeste õiguste ja vabaduste ning lapse põlvnemise saladuse kaitseks, samuti kuriteo tõkestamise, kurjategija tabamise või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides.

§ 49. Igaühel on õigus säilitada oma rahvuskuuluvus.

§ 50. Vähemusrahvustel on õigus luua rahvuskultuuri huvides omavalitsusasutusi vähemusrahvuste kultuurautonoomia seaduses sätestatud tingimustel ja korras.

§ 51. Igaühel on õigus pöörduda riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole eesti keeles ja saada eestikeelseid vastuseid.

Paikkondades, kus vähemalt pooled püsielanikest on vähemusrahvusest, on igaühel õigus saada riigiasutustelt ja kohalikelt omavalitsustelt ning nende ametiisikutelt vastuseid ka selle vähemusrahvuse keeles.

Rahvusvahelised relvajõude puudutavad õigusaktid, millega Eesti on ühinenud: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu võttis 1992. aasta 24. augustil vastu otsuse "Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega".

Vastavalt eelnimetatud otsuse punktile 1 ühineti järgmiste konventsioonide ja nende lisaprotokollidega:

1) 12.08.1949 – Genfi I konventsioon sõjaväljal relvajõudude koosseisus olevate haavatute ja haigete olukorra parandamise kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 17, 107) pealkirja all "Genfi I konventsioon haavatud ja haigete sõjaväelaste olukorra parandamise kohta maismaal";

- 2) 12.08.1949 – Genfi II konventsioon merel mereväe koosseisus olevate haavatute, haigete ja merehätta sattunute olukorra parandamise kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 18, 116) pealkirja all “12. augusti 1949 Genfi (II) konventsioon haavatud, haigete ja merehädas sõjaväelaste olukorra parandamise kohta merel”;
- 3) 12.08.1949 – Genfi III konventsioon sõjavangide kohtlemise kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 19, 117) pealkirja all “Sõjavangide kohtlemise 12. augusti 1949 Genfi (III) konventsioon”;
- 4) 12.08.1949 – Genfi IV konventsioon tsiviilelanike sõja ajal kaitsmise kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 20,120) pealkirja all “Tsiivilisikute sõjaaegse kaitse 12. augusti 1949 Genfi (IV) konventsioon”;
- 5) 12.08.1949 – Genfi konventsioonide 1977. aasta 8. juuni I lisaprotokoll rahvusvaheliste konfliktide kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 21, 121) pealkirja all “12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta”;
- 6) 12.08.1949 – Genfi konventsioonide 1977. aasta 8. juuni II lisaprotokoll mitterahvusvaheliste konfliktide kohta, mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT II 1999, 21, 122) pealkirja all “12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (II) lisaprotokoll siseriiklike relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta”.